

ההשלכות הממוניות של קלב"מ / ע:

תוכן:

פתיחה

דברי רש"י וקושיות הטורי אבן
חילוקו של המהרש"ל
ביאורם של הרחב"מ והמרחשת
שיטת חכמי הצרפתים שבמאירי
סיכום

פתיחה

הגמרא (ע:) מביאה סתירה בין משנה לברייתא, כאשר במשנה כתוב שהמוכר גניבה בשבת חייב בתשלומי ארבעה וחמישה, ואילו בברייתא כתוב שהוא פטור.

הגמ' מנסה להעמיד את הברייתא, באופן שבו המוכר יתחייב מיתה על מכירתו, וכך יפטור מהעונש הקל יותר של תשלומין (קלב"מ). הדוגמה שמביאה הגמ' היא, שהקונה אומר לגנב, שמוכר לו את הבהמה, לתלוש תאנה מחצרו, וכך להקנות את הגניבה. מכיוון שהתלישה נעשית בשבת חייב התולש מיתה, ולכן פטור מתשלומי ארבעה וחמישה. הגמ' דוחה העמדה זו, מפני שאם יאמר בעל התאנים לגנב שרוצה למכור לו: "תן לי את התמורה לתאנים שלקטת", בי"ד לא יחייבו את הלוקט לתת לו את הגניבה, מפני שהתחייב מיתה, ומכיוון שכך, גם אם נתן לו את הגניבה אין זו מכירה, ולא שייך לומר בברייתא שמכר. מסיבה זו עוברת הגמ' לתירוץ אחר, אך רבא נשאר באותו תירוץ, ואומר: "אתנן אסרה התורה אפילו בא על אימו". ישנם מצבים נוספים בהם האדם לא מתחייב לשלם על מעשיו, והם מוזכרים בדף נה, שהעושה אותם פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמיים.

במאמר נדון בעז"ה בנפק"מ הממוניות של המשפט שהובא לעיל: "אתנן אסרה התורה אפילו בא על אימו (בעיקר לשיטת רש"י), ועפי"ז נבין מהו היחס בין קלב"מ, לחיוב בידי שמיים.

דברי רש"י וקושיות הטורי אבן

רש"י (ב"מ צא. ד"ה רבא אמר) מבאר את המשפט: "אתנן אסרה התורה אפילו בא על אימו".

"... ואע"ג דאי תבעה ליה בדינא קמן: "תן לי אתנני" לא מחייבין ליה, דהא קים ליה בדרבה מיניה, כי יהבה ניהלה אתנן הוא. אלמא, אפילו במקום מיתה נמי רמו תשלומין עליה, אלא שאין כח לעונשו בשתיים, אבל ידי שמיים לא יצא עד שישלם. דאי לא רמו תשלומין עליה, כי יהביה ניהלה מי הוה אתנן? מתנה בעלמא הוא דיהיב לה... אי נמי אי תפס לא מפקינן מיניה..."

כלומר, רש"י מבין שגם כאשר אנו אומרים קלב"מ נשאר חיוב ממוני מסויים על האדם, אלא שאין לבי"ד כח לכפות אותו לשלם. רש"י מוסיף שידי שמיים לא יצא עד שישלם, ובסוף הוא אומר, שאם הבעל חוב תפס את התשלום שהגיע לו אילולי הקלב"מ, אין מוציאים ממנו וזה נשאר שלו.

נראה שהסיבה שניתן לתפוס, היא מפני שנותר עליו חיוב תשלומין, ועל כן יש להסתפק האם רש"י התכוון לומר שאלו שני הסברים חלוקים, או שמא דין התפיסה שרש"י מזכיר הוא המשך של ההסבר הראשון? היד דוד (על רש"י שם) מביא את שתי האפשרויות, וכותב שלהסבר הראשון, רש"י הסתפק האם האתנן נאסר בבא על אימו מפני שצריך ליתנו בכדי לצאת ידי שמיים, אבל כאשר אינו רוצה לצאת ידי שמיים, גם אם אמו תתפוס, נוציא ממנה את מה שתפסה; או שמא אין עליו חיוב לצאת ידי שמיים, אך אם אימו תתפוס לא נוציא ממנה, מכיוון ששאר פה חיוב ממון בין אדם לחברו.

הוא מוסיף שגם אם נסבור כרש"י בסוף דבריו, שאין עליו חיוב לצאת ידי שמיים אלא שאם תפסו ממנו לא מוציאים מיד התופס, כל זה הוא רק בקלב"מ, שמצד הדין חייב גם בדיני אדם אלא שהעונש החמור פוטרו. אולם, במקום שמדיני אדם פטור לגמרי ורק בדיני שמיים חייב, בי"ד יוציאו מהתופס מה שתפס. באפשרות השנייה שהבאנו לבאר את רש"י, מפרש היד דוד, שהמילים: "אי נמי", הם במשמעות של ועוד. הטורי אבן (הגיגה אבני שהם יא. ד"ה נפש) מבין כאפשרות הראשונה שהביא היד דוד ברש"י, שאלו שני הסברים חלוקים, והוא מקשה מספר קושיות על דברי רש"י, שאם תפס לא מוציאים ממנו:

1. הגמ' (סנהדרין פז:) מביאה מקרים שבהם הוראת זקן ממרא עלולה להוביל לחיוב כרת, ומביאה מחלוקת בין רבי לרבנן, לגבי דינו של אדם שהתכוון להרוג אחד, והרג אחר, שעליו אומר הפסוק (שמות כא, כג): "ונתת נפש תחת נפש". רבי סובר שכוונת התורה היא לממון, ולרבנן כוונת התורה היא שהורגים אותו. ומבאר רש"י (ד"ה ונתתה) שאם תפסו יורשי ההרוג את נכסיו של ההרוג וקידשו בו אישה, לרבי מקודשת ולרבנן אינה מקודשת, ואם קידשה אחר, לרבי אינה מקודשת לו, ולרבנן מקודשת לו. כך שאם זקן ממרא יפסוק כרבי, הרי מקל בחיוב כרת.

מקשה הטו"א: הרי כאן יש קלב"מ, והפטור מתשלומין לדעת רבנן, הוא מפני שחייב הרוצח מיתה, ולפי רש"י, ראינו שבכל קלב"מ מועילה תפיסה, אז גם לרבנן היא מקודשת לראשון ולא לשני, כך שאין נפק"מ של כרת היוצאת ממחלוקתם?

2. הגמ' (סנהדרין עב.) מספרת, שלרבי נגנבו אילים במחירת והשיבום לו ולא רצה לקבלם, מפני שרב אמר בגמ' שם שהגנבים קנה אותם בכך שלא היו להם דמים והיה אפשר להורגם, ולכן א"צ להחזיר את האילים לרבי (קלב"מ). ולרש"י אם מועילה תפיסה - מדוע רבא לא קיבל מהם את האילים, וכי גרוע מתפיסה? מכח קושיות אלו, מכריע הטו"א כהסבר הראשון ברש"י, שיש עליו חיוב לצאת יד"ש, ואם אינו רוצה, אפי' אם יתפסו את הממון בי"ד יוציאוהו מהתופס.

חילוקו של המהרש"ל

המהרש"ל (יש"ש 101) אומר בדומה ליד דוד, שאפילו לרש"י, שבקלב"מ לא מוציאים מיד התופס, מכל מקום היכן שחיוב האדם על מעשיו הוא רק בדיני שמיים, אם יתפסו ממנו יהיו חייבים להשיב. הסיבה לכך היא שיש לחלק בין חיוב בידי שמיים לקלב"מ כמו שביארנו, שבמקום שאין עליו חיוב ממון אלא לצאת ידי שמיים - שם מוציאים מהתופס, משא"כ בקלב"מ, שהוא באמת חייב ממון, אלא שלא מענישים אותו בשני עונשים ולכן עושים רק את הדין החמור. מוסיף המהרש"ל, שמכיוון שבקלב"מ באמת חייב ממון, במקום שלא נתחייב בדין החמור, כגון בשוגג או בזמן הזה, מסברא לא יוציאו מהתופס.

הקצוה"ח (כח, א) מדייק מדברי המהרש"ל הללו, שהיכן שמתחייב בעונש החמור, גם אם יתפסו את ממנו בי"ד יוציאו מהתופסים, ורק היכן שלא מתחייב בעונש החמור בי"ד לא יוציאו מהתופסים. הקצוה"ח תמה מניין למהרש"ל חילוק זה? הוא מיישב שהמהרש"ל למד זאת מדברי רש"י, שמצד אחד במסכת בבא מציעא (צא. ד"ה רבא אמר) כתב שתפיסה מועילה בקלב"מ, ומצד שני אנו רואים במסכת סנהדרין (עב), שרבא לא קיבל את האילים שנגנבו לו במחירת, מפני שהגנבים זכו בהם ע"י קלב"מ משום שניתן היה להורגם, וודאי שקבלת האילים מהגנבים שהביאו בעצמם אינה גרועה יותר מתפיסה, וא"כ מדוע רבא לא קיבלם (וכזכור זו הייתה אחת מקושיות הטורי אבן על רש"י)? מבאר הקצוה"ח, שאת הקושייה הזאת מיישב המהרש"ל, בחלקו בין מקום שבו נתחייבו בעונש החמור, למקום שלא נתחייבו. ואף שהגנבים במקרה הנ"ל לא נהרגו, מכל מקום, מכיון שיכולנו להורגם, זה נחשב כמישהו שחטא במקום שיש מיתה, כלומר שחטא בעדים והתראה, וברח, ששם ודאי שכל דיני מזיד עליו, שהרי כבר נתחייב בעונש החמור, ולכן פטור לגמרי מן העונש הקל. בשוגג וכדו', לעומת זאת, שאף פעם לא חל עליו החיוב החמור, בכל זאת התורה פטרה מפני שלא חילקה בין שוגג למזיד, שבמקרה כזה יש חיוב ממון, ולכן אם תפס, בי"ד לא יוציאו מהתופס.

את הסברא מאחורי חילוק זה מבאר הקובץ שיעורים (כתובות אות צג), שבקלב"מ ישנם שני דינים: במקום שלא התחייב בעונש החמור - הוא רק פטור מדיני בי"ד, משא"כ במקום שהתחייב בעונש החמור, ששם לא נותר לו חיוב כלל מפני שבכלל מאתיים מנה, ולכן לא שייך לתפוס, ובי"ד חייבים להוציא מהתופס. לפי חילוקו של המהרש"ל, ונכל גם ליישב את קושיית הטו"א על רש"י מזקן ממרא (סנהדרין פז): שהרי שם אפשר"ל שאנו מדברים על מצב שנתחייב בעונש החמור, ופקע ממנו דין ממון לגמרי, ואין אפשרות לתפוס. הקצוה"ח מביא בסוף ס"ק זה (ד"ה אד), שממהלך הגמ' (ב"מ צא.) קשה על המהרש"ל, מפני שהגמרא מביאה ברייתא, שאומרת שמי שחוסם פרה ודש בה, שעובר על איסור לא תחוסם שור בדישו, לוקה ומשלם, ומקשה עליה הגמ': והרי קיי"ל שלא לוקים וגם משלמים, אז כיצד אנו אומרים שגם לוקה וגם משלם? ועל זה עונה רבא אתנן אסרה התורה אפילו בא על אימו, ולפי רש"י גם תפיסה תועיל שם. רואים מכאן, שגם היכן שלוקה, דהיינו שנענש בעונש החמור, משלם בדיני שמיים, וא"כ תפיסה תועיל, וזאת בשונה מהמהרש"ל שאמר, שתפיסה לא תועיל במקום כזה!

מתרץ הקצוה"ח, ע"פ מה שהוכיח (לח, א), שרבא סובר שחייבי מלקות שוגגים גם פטורים מתשלומים כמו חייבי מיתה שוגגים, וממילא ניתן להעמיד את דבריו בשוגג, שלא התחייב בעונש החמור, ששם לפי דברנו, חייב בדיני שמיים ותפיסה מועילה.

בגליונות ברוך טעם על קצוה"ח (ד"ה שם דמירר) מפרש שלפי דברי הקצות, צריך לומר שאין כוונת הברייתא בב"מ לפי רבא, לומר שגם לוקה וגם משלם בדיני שמיים, אלא: או לוקה - דהיינו במזיד והתראה, או משלם בדיני שמיים - דהיינו בשוגג או בלי התראה, כלומר, ה'ו' במשפט: "לוקה ומשלם", היא ו' החילוק.

הברוך טעם סובר שפירוש הקצוה"ח למילים: "לוקה ומשלם" דחוק, ולכן הוא מגיה במהרש"ל, שבשוגג ובזמן הזה חייב לשלם מן הדין (שלא כקצוה"ח, שלדעת רבא גם במצבים אלו פטור), ומכך מוכיח המהרש"ל, שגם היכן שהוא פטור, זה רק בגלל קלב"מ, ואין משמעותו שבאמת הוא פטור, ולכן אם תפסו ממנו, אין בי"ד מוציאים מהתופס, בשונה מפטור גמור בדיני אדם.

לפי דברי הברוך טעם הללו, חוזרות ועולות קושיות הטורי אבן על רש"י.

בשו"ת בית יצחק (ק"ט א), כתב ליישב את דברי רש"י, ע"פ המקור ממנו לומדת הגמ' את המושג קלב"מ. הגמ' במספר מקומות בש"ס (כגון כתובות לב:), דורשת את הפסוק (דברים כה, ב): "כדי רשעתו" – "משום רשעה אחת אתה מחייבו, ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות". כלומר, אין מענישים בשני עונשים את החייב בהם, אלא דווקא בעונש החמור.

ע"פ דבר זה, מבאר בעל הבית יצחק, שמאותו המקור ניתן גם ללמוד, שבכל מקום בו חלים על אדם מסויים שני דינים, קבעה התורה שניתן לבצע רק את הדין החמור. לכן, בכל מקום בו ניתן רשות לאנשים שאינם בי"ד להרוג אדם אחר (לדוגמה: מקרים בהם מותר להציל אדם בנפשו, או גואל הדם שיכול להרוג את הרוצח), אינם יכולים להוציא ממון מהמתחייב.

מתוך הדברים הללו, מתרץ הבית יצחק את שתי קושיות הטו"א:

את הקושייה מבא במחתרת (סנהדרין עב). מדוע לא קיבל רבא את האילים בחזרה מהגנבים, הוא מיישב בכך שרבא יכול היה להורגם, וא"כ, הוא יכול לבצע כלפיהם רק את הדין החמור, ולכן אינו יכול להוציא מהם ממון, ותפיסתו לא תועיל במקרה זה.

לגבי זקן ממרא (סנהדרין פז:), הוא מבאר, שלרבנן יורשי נרצח שתפסו ממון מהרוצח, אינם קונים את הממון, משום שהם גואלי הדם ויכולים להרוג את הרוצח, ומכיוון שכך, אינם יכולים להוציא ממון ותפיסתם לא תועיל, ולכן האשה שקידשו אינה מקודשת.

דברים אלו עולים יפה גם לפי חילוקו של המהרש"ל בין חיוב בידי שמיים לקלב"מ, וכך ניתן ליישב את דברי רש"י, גם לפי הבנת הברוך טעם במהרש"ל, אך אין זה מוכרח שהבית יצחק סובר כמהרש"ל.

ביאורם של הרחב"מ והמרחשת

בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג (דפוס לבוב תעו (תכה)) דן הרב חיים בן מכיר במקרה בו הלוו מעות צדקה באופן בו הצדקה מקבלת חלק ברווחים, אך אינה משתתפת בהפסדים. ומעלה הרב הנ"ל אפשרות, שיש איסור ריבית בדבר זה, ועל כן יש חיוב על הצדקה להחזיר בכדי לצאת ידי שמיים. משום כך מציע הרב, שהלווה יתפוס מהקרן את שיעור הרווח שנתן.

מביא הרב חיים הנ"ל ראייה לכך שתועיל תפיסה גם היכן שאין עליו חיוב בידי אדם, מדברי רש"י בב"מ (צא). שכתב שתפיסה תועיל בקלב"מ, ומקשה על זה את הקושייה השנייה של הטורי אבן, מבא במחתרת (סנהדרין עב:), שם רואים שרבא לא רצה לקבל מן הגנבים שהחזירו לו, ולכאורה אין זה גרוע מתפיסה, כך שלא מובן מדוע רבא לא קיבלם? על זה הוא עונה, שמה שלא רצה לקבלם, זה משום גניבת דעת, שחשבו שנותנים מן הדין ואינו כך.

תירוץ זה אינו עולה יפה, משום שהוא מיישב רק את הקושייה מבא במחתרת, אך אינו מיישב את קושיית הטו"א הראשונה, מזקן ממרא, שם יש קלב"מ!

בעייה נוספת בתירוץ זה: שבמקרה הנידון אין קלב"מ, אז החיוב הוא לגמרי בידי שמיים ואין שום חיוב ממון לאדם, והרי ראינו לפי המהרש"ל, שבמקום כזה גם לפי רש"י לא תועיל תפיסה? מכח הקושייה האחרונה אומר המהרש"ם (ח"ג צו) שמדברי הרב הנ"ל רואים שלא סבר כחילוק של המהרש"ל, ויש להבין מדוע?

במרחשת (ח"ב כג ג ט) מבאר, שבנידון דידן לגבי קלב"מ, יש הבדל בין תפיסת כסף לתפיסת מטלטלים. מפני שקלב"מ אינו חיוב ממון בין אדם לחברו, אלא שמכיוון שחייב בדיני שמיים - בי"ד לא יסייעו לאיש שתפסו ממנו, בכך שיוציאו מהתופס. אך לעומת זאת, אם תפסו מטלטלים, שאין זה הדבר ממנו אמורים להשתלם, הרי"ז תחת ידם בגנבה, ולכן בזה בי"ד יוציאו מהם. דבר זה שונה מחוב ממון רגיל, שם מכיוון שעל המתחייב לשלם, אז הוא יכול לתפוס את המטלטלים בתורת משכון, ולכן בי"ד לא יוציאו מהתופס. לפי דברים אלו מיישב בעל המרחשת את הקושייה על רש"י מזקן ממרא, שניתן לומר שהנפק"מ בין רבי לחכמים, היא כאשר תפסו מטלטלים. שלדעת חכמים שחייב מיתה, הרי הם תחת ידי התופסים בגולה ואינם יכולים לקדש במטלטלים הללו, ואם קידשה אחר הרי היא מקודשת לו. אך לרבי שחייב ממון, מכיוון שיש חיוב ממון בין אדם לחברו, בי"ד לא יוציאו מהתופסים גם את המטלטלים שלקחו, מפני שהם נקנו לתופסים בתורת משכון.

גם לאחר דברים אלו, לא מיושבת קושיית הטו"א מבא במחתרת, וניתן ליישבה ע"פ מה שתיירץ הרב חיים בן מכיר בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג, ששם הבעייה היא גנבת דעת.

נמצא לפי דברי המרחשת, שאין חיוב ממון על המתחייב בקלב"מ, אלא רק חיוב בידי שמיים בשונה מהמהרש"ל. ממילא, לא שייך לחלק בין חיוב בידי שמיים לקלב"מ, שהרי בשניהם אין חיוב ממון של בין אדם לחברו. כך גם מיושבת הראייה שהובאה בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג, שלמרות שהדיון שם היה לגבי חיוב בידי שמיים, עדיין ניתן להוכיח מקלב"מ, שתועיל תפיסה היכן שיש חיוב בידי שמיים.

לפי דברי המרחשת רואים דבר נוסף, שהוא הבין בדברי רש"י שהסיבה שלא מוציאים מיד התופס, היא מכיוון שיש עליו חיוב לשלם בידי שמיים. כך שהבין כמו הצד השני ביד דוד, שרש"י (ב"מ צא.) התכוון לומר דבר אחד, שהרי אין בי"ד מוציאים מיד התופס, מפני שכנגדו חייב בדיני שמיים.

לסיכום הדברים:

עד כה יצאו לנו בביאור דברי רש"י שני הבנות:

1. שבקלב"מ יש חיוב ממון גמור, אלא שאין כח לבית דין להוציא מיד המחוייב, ולכן קלב"מ שונה מחיוב בידי שמיים: שבחיוב בידי שמיים, בית דין יוציאו מהתופס, ואילו בקלב"מ, בית דין לא יוציאו מהתופס.
 2. בהבנה השנייה ברש"י, קלב"מ אינו חיוב ממון בין אדם לחברו כלל, אלא חיוב בידי שמיים, רק שבי"ד לא יעזרו לחייב בידי שמיים בכך שיוציאו מהתופס.
- לפי ההבנה הראשונה נראה, שגם אם יתפסו מטלטלים, בי"ד לא יוציאו מהתופס, מפני שיש על שכנגדו חוב, כך שהתופס יכול להחשיב את מה שתפס כמשכון.

שיטת חכמי הצרפתים שבמאירי

המאירי (ב"ק ע): מביא את שיטת חכמי הצרפתים, שכוונת רבא באמרו: "אתנן אסרה התורה אפילו בא על אימו" היא שיש עליו חיוב לשלם אפילו בידי אדם. חכמי הצרפתים מבארים, שכל הפטור של קלב"מ, הוא דווקא כאשר הזיק, אולם, כאשר התנה ונתחייב מחמת עצמו, הרי הוא משלם, ואף בי"ד כופים אותו לכך. לכאורה יש להקשות על פירוש זה, מכך שבגמרא בב"מ (צא.) לומדים מדיון זה גם לגבי חיוב תשלומין בחוסם פרה ודיש בה, והרי שם חיובו הוא מחמת התורה ולא מחמת תנאו, וא"כ מה תירץ רבא?

עונה על כך המאירי, ששם, מכיוון שזהו דין התורה, אז ברגע ששכר את הפרה מחברו, זה היה על דעת שיתחייב ממון זה אם יחסום פרתו, והרי זה כאילו התנה. מדברי חכמי הצרפתים עולה, שבקלב"מ שלא התנה בו, אין עליו חיוב לצאת אפילו ידי שמיים. שהרי בפשט הדברים, קלב"מ הוא פטור גמור מתשלומין, ורק מכח דברי רבא באתנן, פי' המפרשים שנשאר עליו חיוב, ולכן לדעת חכמים אלו, הסוברים שמגמ' זו לומדים שיש חיוב בידי אדם במקרים מסוימים, נראה שבשאר המקרים אפילו חיוב בידי שמיים אין. כך מבאר האמר"ב (הל' דינינים מז) גם בדעת רבינו דוד (הובא בר"ן סנהדרין עב.), שבאתנן יש עליו חיוב מכיוון שהתנה, אך במקום שלא התנה, לא נשאר עליו חיוב אפי' ביד"ש.

האמרי בינה רוצה ליישב את רש"י לפי שיטה זו, שאף שרש"י חולק על חכמי הצרפתים ור"ד, והוא סובר שבאתנן חיובו הוא בידי שמיים, בכ"ז הוא סובר זאת רק היכן שהתנה. אך היכן שלא התנה, לא חל עליו חיוב כלל, ולכן תפיסה לא תועיל, במקום בו יש קלב"מ שהגיע מחמת נזיקין. משום כך, בא במחתרת פטור לגמרי מתשלומין, שהרי חיוב התשלומין שעליו אינו מחמת התחייבות אלא מחמת שהזיק, וא"כ הרי הקלב"מ פוטר לגמרי מחיוב בידי שמיים, ותפיסה לא תועיל, ולכן רבא לא קיבל את האילים בחזרה. וכן מתורצת קושיית הטו"א מזקן ממרא, שחיוב הממון שעל הרוצח, לא מגיע מחמת שחייב את עצמו בדרך משא ומתן, אלא מחמת נזק שעשה. ולכן, הקלב"מ פוטר לגמרי מחיוב תשלומין, ותפיסה לא תועיל.

סיכום

במאמר דנו במשמעות המשפט שאמר רבא: "אתנן אסרה התורה אפילו בא על אימו", ועל פיו ניסינו להבין את משמעות הקלב"מ, והיחס בינו לחיוב בידי שמיים.

רש"י ביאר שיש עליו חיוב לצאת ידי שמיים, וכתב: "אי נמי אי תפס לא מפקינן מיניה". הטו"א הקשה על רש"י משני מקומות בסנהדרין (בא במחתרת וזקן ממרא) שנראה שתפיסה לא מועילה בקלב"מ.

הבאנו שתי שיטות שדנו בדברי המהרש"ל: שיטת הקצוה"ח ושיטת הברוך טעם. הקצוה"ח ביאר שרק כאשר לא נתחייב בדין החמור נשאר עליו חיוב ממון. כך יישב הקצוה"ח את קושיות הטו"א על רש"י: שבמקרים הנ"ל חל החיוב החמור, ולכן לא נשאר החיוב הממוני ותפיסה לא תועיל. הברוך טעם לא קיבל את חילוק הקצוה"ח, ולדבריו יישבנו את רש"י ע"פ הבית יצחק, שכתב שכל מי שיכול להעניש בעונש החמור, לא יכול להעניש בעונש הקל.

הרחב"מ והמרחשת לא חילקו בין קלב"מ לחיוב בידי שמיים, וסברו שבשניהם אין בכלל חיוב ממון בין אדם לחבירו, אלא חיוב לשמיים. ע"פ שיטה זו יישבו את הקושיות על רש"י, ביישובים מקומיים.

לשיטת חכמי הצרפתים שבמאירי ורבנו דוד שבר"ן, בקלב"מ אין בכלל חיוב בידי שמיים, והיכן שהתחייב בדרך משא ומתן חייב אף בידי אדם. על פיהם יישב האמרי בינה את דברי רש"י, שתפיסה תועיל, רק היכן שהתחייב בדרך משא ומתן.